

zaPAU

Wpadła nam (redaktorom) w ręce książeczka Profesora Stanisława Grodzkiego, członka czynnego PAU, pod tytułem *Rozważania o świecie na który Bóg posłał swoją córkę**. We Wstępie Autor zastrzega się: „Mówią te uwagi [...] o rzeczach wszystkich i niektórych innych. Nie ma obowiązku ich czytać”. Nie tylko przeczytaliśmy, ale – za zgodą Autora – cytujemy niektóre z części „Rozważania o historii, szczegółowe”. Niedługo zamieścimy dalsze...

Rozważania o rzeczach wszystkich (1)

Wawelski smok, wylażąc z jamy, pożerał nad Wisłą cielęta, owce i gęsi, od czasu do czasu napadając młode pasterki. Nie w celach żywnościowych. Gród tak przywykł do tego, iż powstał zwyczaj: co tydzień podrzucano smokowi do jamy dziewczynę. Smok jednak starzał się i coraz trudniej przychodziło mu konsumować tę mięską ofiarę. Żądał blondynek. Żądał potem tylko dziewic. Wreszcie – licząc, że to położy kres obyczajowi – zażądał stary lowelas córki księżęcej.

Księżę wyśmiał go i smok z podkulonym ogonem odpełził precz. Opowiadania o bohaterskim jego zglądzeniu dopisali krakowscy historycy.

Święty Jerzy walczył ze smokiem. Jak świadczy bogata ikonografia, zdarzało się to po wielokroć w różnych miejscach. Stąd hipoteza, iż byli cichymi współnikami. Smok pojawiał się w jakiejś okolicy i terroryzował ją. Mieszkańcy składali się, by wynająć rycerza, który uwolniłby ich od potwora. Zjawiał się święty Jerzy, pieniądze przyjmował, smoka przepędzał.

Potem, na ustroniu, dzielili się łupem i udawali się do sąsiedniego kraju, by zdarzenie to powtórzyć.

Co wiemy o Mieszku I? Kiedy się urodził? Kto był jego ojcem? Kto matką? Co to były za żony, które miał przed chrztem? Naprawdę wiemy o nim bardzo niewiele, ale na tej skromnej podstawie napisaliśmy na jego temat całe księgi. Jest więc Mieszko – taki, jakim go dzisiaj widzimy – produktem wysiłku historyków. Nie on jeden. Twórzmy nadal.

Historia nie lubi władców, za których panowania nie zdarzały się żadne „Niespory sycylijskie”, „Noce świętego Bartłomieja”, „Noce długich noży”. Historia bowiem lubi opowiadać o wojnach, rewolucjach, nadzwyczajnych zdarzeniach. Jak tu pisać o władcy, za którego panowania ludzie żyli spokojnie i bez wstrząsów? Co jest do napisania, gdy wszystko było przeciętne, bezpieczne, pozbawione sensacji, a władca nikogo nie mordował? Dobrze przynajmniej, że czasem uwodził...

Idzie w historii o to, co jest prawdą lub nieprawdą, zgoda. Ale bardziej idzie o to, w co ludzie wierzyli i za co gotowi byli zginąć.

Datacja: działo się dawno, o śmierci temu. Działo się dawniej, o dwie śmierci temu. Działo się bardzo dawno, o cały cmentarz temu.

Dwa są podstawowe zadania historyka: 1) ocalić od zapomnienia to, co zasłużyło a pamięć; 2) okryć zasłoną litościwej niepamięci to, co zasłużyło na zapomnienie.

To drugie zadanie jest równie ważne, jeśli nie ważniejsze.

Jakże harmonijnie współpracują ze sobą historyk i poeta! Historyk doszukuje się faktów w legendach. Poeta na kanwie faktów tworzy legendy. Niejeden z mych znakomitych kolegów okazał się poetą.

STANISŁAW GRODZISKI

* Stanisław Grodzki, *Rozważania o świecie na który Bóg posłał swoją córkę*. Wydawnictwo i Drukarnia Secesja, Kraków 2006.

PAUza Akademicka – www.pauza.krakow.pl – tygodnik Polskiej Akademii Umiejętności i środowiska naukowego.

Rada Redakcyjna: Magdalena Bajer, Andrzej Białas, Aleksander Koj, Janusz Limon, Ewa Lipska, Stanisław Rodziński, Piotr Sztompka, Jerzy Vetulani, Marta Wyka, Jerzy Wyrozumski, Jakub Zakrzewski, Franciszek Ziejka.

Redakcja: Andrzej Białas – redaktor naczelny; Andrzej Kobos, Marian Nowy – redaktorzy; Adam Korpak – grafika; Anna Michalewicz – dyrektor administracyjny; Witold Brzoskowski – fotokład; Wydawnictwo PAU – konsultacje.

Adres do korespondencji: Polska Akademia Umiejętności, 31–016 Kraków, ul. Sławkowska 17; e-mail: pauza@pau.krakow.pl

Oczekujemy na artykuły do 6 000 znaków (ze spacjami) i ilustracje w formacie JPEG o rozdzielczości 300 dpi. Redakcja zastrzega sobie prawo skracania artykułów i korespondencji oraz zaopatrywania ich własnymi tytułami. Artykułów niezamówionych redakcja nie zwraca.